

Бивши председник Србије Борис Тадић причао је у интервјуу за Н1 Хрватска о актуелној политичкој ситуацији у Србији, односима у региону и будућности Западног Балкана.

Дуго вас нисмо видели, барем ми у Хрватској, у Загребу, па ево за почетак питање где сте и шта радите?

"Радим пуно. Идем по свету, седим у управним одборима неколико тхинк танкова у свету, на разним странама, од истока до запада, у неколико компанија које саветујем, од телекомуникационог и сателитског бизниса, дакле у високим технологијама. Држим предавања на једном универзитету, а и помажем српској опозицији да се консолидује", рекао је Борис Тадић за Н1 Хрватска.

"Не одустајем од своје земље"

Претпостављам да пратите и да, иако сте можда мало повученији него што је то био случај пре десетак или петнаест година политички, сте и даље активни, и даље

учествујете политички у животу Србије.

"Не одустајем од своје земље, али ни од региона, зато што се Србија никада није развијала ако се није развијао и регион. То важи и за Хрватску и то је једна карактеристика наших земаља, да немамо снагу сами да се извучемо из тегаба у којима се налазимо. Хрватска овог тренутка има снажан подстицај из Европске уније, то је добра околност. Доста новца је дошло у Хрватску управо тим путем, али је и велико питање шта ће бити у будућности."

"Србија под вођством Вучића не показује стварну намеру да уђе у ЕУ"

Кад спомињете Европску унију, колико је далеко у овом тренутку Србија од Европске уније и од неке јасне идеје, јасне опредељености да жели тамо ићи? С обзиром на актуелну власт у Републици Србији.

"Ствари су се измениле у геостратешком смислу. Нити Европска унија има онај квалитет и не нуди ону стабилност и сигурност коју је нудила пре 15 или 20 година, а нити Србија показује стварну намеру под вођством Александра Вучића да уђе у Европску унију. Ја то називам асимптотским приближавањем, то су оне кривуље које се приближавају, а никада се не дотакну. Дакле, то свима одговара. Одговара и европским државницима који су уморни од проширења и који имају оправдање у својим земљама да као нешто раде у том смислу, и обећање земљама кандидатима, а да заправо никада не дође до стварне интеграције. Након Хрватске пауза је предуга и када су мени европски лидери у том времену рекли да ће наступити велика пауза, ја сам рекао: наступиће велики проблем, зато што нема празног простора ни у људским станицама, ни у политичком смислу. Ако овде није Европска унија на Балкану, биће нетко други. А ако је неко други овде, Европска унија има стратешки проблем."

Онда ко би био тај други? Ко тренутно окупља тај Балкан?

"То може бити Русија, може бити Турска, може бити Кина. Једна од земаља која је претендовала да дође овде је Иран, који је овог тренутка у озбиљним проблемима, али навео сам само неке земље које су потенцијални кандидати. Русија је долазила на Балкан, одлазила с Балкана. Овог тренутка она је заокупљена својим стратешким

интересима, то је Украјина изнад свега, раније је била Грузија с Јужном Осетијом и Абхазијом. Кина је снажно присутна кроз иницијативу Појас и пут, Кина са својим инвестицијама, својим грађевинским операцијама и Кина са својим растућим тежњама. Турска, која никада није одустала од Балкана, јер су туркофонске земље од Сибира до Балкана. И имамо Иран који је претендовао да буде сила у рангу Турске и неких других земаља, и он то и јест, поготово зато што имају нуклеарни програм, али видећемо какав ће бити коначни епилог овог сукоба."

Где се можда могао видети тај покушај Ирана да уђе и буде присутнији у региону?

"Иран је био присутан у Босни и Херцеговини током рата у бившој Југославији. Иран је овде био присутан, постојале су снажне везе. Иран је покушао да успостави снажне везе и са Србијом, такође, и то треба рећи, и с Македонијом, и тога треба бити свестан. Друго, Иран је Персија, то је једна од највећих нација света и једна од највећих култура света. Четири века пре нове ере та је земља окупљала 40 одсто светске популације. То је земља која има дугу традицију и велики понос и Иран никада неће бити земља друге класе."

"Србија више није земља која стварно ради на путу европских интеграција"

Хајдемо се вратити мало тој Европи која с различитих разина шаље различите сигнале државама па чак и шаље различите поруке у смислу колико се желе неке институције, нека тела Европске уније ангажовати око тога. Европарламентарци долазе у Србију, критикују власт Александра Вучића, а ниво Европске комисије или Европског већа нешто је суздржанији. Могу ли се с таквом неуједначеном политиком Европске уније очекивати некакви помаци?

Будући да сам ја на свом последњем разговору с Ангелом Меркел рекао: то је црвена линија када је реч о северу Косова и обрана наших институција на Косову, она је у спољнополитичком смислу, сматрајући да су то интереси немачке, трагала за другим партнерима у Србији. И зато сте након тога имали Бриселски споразум, па Охридски споразум, па Вашингтонски споразум, корак по корак у деградацији српских националних институција на северу Косова, угрожавању сигурности српског становништва на Косову и Метохији

"Треба се само вратити мало уназад. 2012. године долази до смене власти, једна проевропска влада је била замењена једном лажно проевропском владом, али долазак напредњачке странке на власт повезан је, не с интересима Европске уније везанима уз проширење, него уз испоручивање Косова. Будући да сам ја на свом последњем разговору с Ангелом Меркел рекао: то је црвена линија када је реч о северу Косова и обрана наших институција на Косову, она је у спољнополитичком смислу, сматрајући да су то интереси немачке, трагала за другим партнерима у Србији. И зато сте након тога имали Бриселски споразум, па Охридски споразум, па Вашингтонски споразум, корак по корак у деградацији српских националних институција на северу Косова, угрожавању сигурности српског становништва на Косову и Метохији, али још увек немате формално признање. Тако да европска стратегија, тачније стратегија Немачке која је координирана с спољном политиком Сједињених Америчких Држава, нажалост једним делом и с Русијом, није дала пуни резултат који су те администрације очекивале, а Србија је у међувремену деградирала и своју европску политику. Дакле, Србија више није земља која стварно ради на путу европских интеграција, а то све заједно штети и Европској унији, и Србији, и читавом простору Западног Балкана.

Државе из региона, дакле део Босне и Херцеговине, Црне Горе, па неки чак и гласови из Македоније, а поготово из Хрватске, често истичу у први план концепт српског света. Верујете ли ви да тај концепт постоји и види ли се он у Црној Гори, Босни и Херцеговини и тако даље, и је ли повезан с политиком Александра Вучића?

"Допустите да демистификујем ту ствар. Ја мислим да је концепт српског света један од најштетнијих концепата управо за српске националне интересе. Надаље, важно је отворено говорити о легитимним националним интересима и не негирати их. Негација националних интереса хрватског, бошњачког, српског народа или Црногораца само нас уводи у трауматизацију свих тих народа и проблеме који могу настати на територијама земаља у којима ти народи живе. Дакле, ја сам се трудио успоставити и консолидовати српску националну политику која уопште није супротстављена концепту грађанске државе, јер грађанској држави није супротстављен концепт националне политике, него верске политике. То људи морају да разумеју. Иран није грађанска држава јер је верска држава, теократија. А свака грађанска држава има потенцијал да буде и национална држава, али и обвезу да штити национална права својих грађана јер је то питање идентитета и људских права, корпуса људских права. Кад год је на простору Западног Балкана постојала идеја консолидације политике која негира и српске националне интересе, из Србије сте имали реакције које су на крају биле врло штетне за српски народ, а на крају и штетне за околне земље. То важи и за све остале нације. Оно што нисам желео, својом политиком сам покушавао избећи – трауматизацију нашег становништва. Погледајте Мађарску након Трианонског споразума. Мађарска делује као трауматизирана држава и зато имате Виктора Орбана који је свако мало развијао

заставу Велике Мађарске на фудбалским утакмицама, што је опасност за цео регион."

Моји европски и амерички пријатељи то нису разумели, али нису разумели да угрожавањем територијалног интегритета Србије на Косову отварају Пандорину кутију ратова у целом свету

"Свет клизи у агресију"

"То смо морали избећи – трауматизацију, један дугорочни мир и дугорочни процес помирења. То је, дакле, бо мој концепт. Моји европски и амерички пријатељи то нису разумели, али нису разумели да угрожавањем територијалног интегритета Србије на Косову отварају Пандорину кутију ратова у целом свету. Па сада имамо ратове у Украјини с истим образложењем: ако је могло Косово, може и Донбас, може и Крим. Шта ће бити у Ирану, Бог зна, шта ће бити у другим земљама света, али ми имамо свет који овог тренутка клизи пре свега у агресију и ратове, а не према миру и консолидацији мира.

"Вучић је разорио темеље српског друштва"

Да се вратимо само на ситуацију у Србији. Рекли сте да покушавате помоћи опозицији и да нисте одустали од властите државе, од властите нације. Оно како то, наравно, аналитичари споља виде – кажу да се чини како недостаје јасан лидер који би окупио сву ту енергију и све те снаге унутар опозиције, различите и хетерогене, те их повео заједно. Делите ли ви тај став? Је ли то главни проблем у овом тренутку опозиције у Србији?

Вучић је уништио политички живот у Србији у првом делу свог мандата, а у другом је разорио темеље српског друштва

"То је један од проблема. Ми смо након мог мандата имали деградацију политичког

живота у Србији. Вучић је уништио политички живот у Србији у првом делу свог мандата, а у другом је разорио темеље српског друштва. И то је трагично. Он је веома задовољан градњом путева, коју је, додуше, наставио градити након нас. Наслонио се на све започете пројекте и само их довршавао, славodobитно отварао, а неке је и сам започињао, то треба отворено рећи, али он мисли да се на тај начин решава проблем једне нације, заборављајући да је Адолф Хитлер градио и много више путева и много више индустријских постројења, а разорио је немачку нацију која се деценијама након тога није опоравила, која се и данас опоравља од деловања једне такве штетне политике. Немачка такође више није консолидована. Консолидовала се уз помоћ америчког новца, али кад се амерички новац и подршка повлаче, овог тренутка с политиком Доналда Трампа, где Америка иде у изолацију, Немачка се налази у врло тешкој ситуацији, с рецесијом и компликованим односима."

"Политичке странке у Србији су у кризи"

"А сада поново долазимо до српске опозиције, српског грађанског и политичког друштва. Политичке странке у Србији су у кризи, то је последица деловања Александра Вучића. То је и последица бесмислене политике белих листића који су мислили да подршком Српској напредној странци, и мојом сменом, могу лако доћи до неких других смена у будућности, не разумевајући да се једва успостављени темељи грађанског друштва, државе и независних институција морају чувати и надограђивати, а не разорити и на власт доводити људе који су непријатељи независних институција демократије. И видимо последице тога овог тренутка."

"Потребни су лидери опозиције, али потребно је и да се консолидују сви делови друштва који су овог тренутка против режима Вучића. То су и опозиционе странке, и зборови грађана који нису странке, али имају потенцијал да прерасту у странке, и студентска организација која је учинила огроман посао побуном након оне страшне несреће у Новом Саду и подизањем наде, јер је опозиција добрим делом губила наду, делом својом кривицом, а делом због разорног деловања Вучићевог режима."

"Четнички покрет није био нацистички покрет"

У том целом политичком спектру који јесте супротан Вучићу и који се перципира као опозиција, има заиста свега, барем на појавном нивоу, од неких левих тенденција до неких изразито десних. Чине ли оне штету Србији када се гледају

споља – мислим на заставе, четничка обележја – и могу ли они заједно да формирају заиста неки кохезиван политички блок који би могао да функционише у опозицији према Вучићу?

Четнички покрет није био никакав нацистички покрет, иако ја припадам партизанској политичкој традицији, али било би добро да добро разумемо историје једних и других

"Ја овог тренутка не бих превише инсистирао на идеолошким разликама. Не бих превише инсистирао на том аспекту који у Хрватској веројатно производи једну специфичну осетљивост. У Хрватској, додуше, не постоји јасна перцепција о томе шта је четнички покрет и праве се паралеле између усташког и четничког покрета, што је потпуна бесмислица. Пандан усташком покрету могао је бити љотићевски покрет који је био нацистички покрет. Четнички покрет није био никакав нацистички покрет, иако ја припадам партизанској политичкој традицији, али било би добро да добро разумемо историје једних и других."

Али било би врло важно да и десни и леви спектар пронађу своје суделовање овог тренутка како би се мобилизовало грађанство и остварила победа против једног опасног противника. Вучић је технократа и није никакав идеолошки човек. Он није човек који има некакву политичку филозофију. Он има филозофију само очувања власти, доласка на власт и грчевите борбе за власт. Нисам сигуран да би радо и мирно предао власт у случају губитка избора. Али сада је важно мобилизовати све снаге. Ту студенти могу одиграти изузетну улогу јер међу студентима има и једних и других и трећих, што је потпуно нормално, хвала Богу. И имамо то идеолошко бујање у Србији, али надам се да ћемо имати озбиљну расправу међу људима различитих идеолошких оријентација како бисмо коначно консолидовали српско политичко друштво. То може бити корисно и за све остале земље региона."

"Све што смо успели да направимо разорено је у само неколико година"

Како гледате у овом тренутку на однос између Србије и Хрватске?

"Па како гледам? Све што смо успели направити, и Иво Санадер и ја, и Иво Јосиповић и

ја, па и Стјепан Месић, разорено је у само неколико година. И ми смо дошли до оних, како да кажем, формалних пријатељских односа с џентлменским поклањањем цвећа Вучића Колинди Грабар-Китаровић, али то цвеће можемо бацити у реку јер ништа фундаментално није промењено. Ни у нашем, ни у мом мандату, ни у мандату мојих колега у Хрватској нису неке фундаменталне ствари промењене.

Али ми смо покренули процес помирења, процес нормализације односа, пристојности у нашим односима. Када упућујете извињење за зло које се догодило, и с једне и с друге стране, ви барем успостављате неку нормалну комуникацију.

А да не говоримо о томе да смо покренули и неке друге процесе у домену економије. Разменили смо инвеститоре и с једне и с друге стране. Ево, овде смо данас у Савудрији, ту је МК Цоммерце. Ја сам веома задовољан због тога. У мом мандату имали смо Конзум, имали смо компанију господина Тодорића, имали смо господина Тедесцхија у Србији и неке друге, и то су добре околности. Без економске размене нема ни помирења, такође – није довољна ни гест ни добра намера лидера. Потребна је и економска сарадња."

"Тонино Пицула помаже Вучићу"

Један од најомраженијих, барем што се тиче јавног простора који је близак Александру Вучићу и његовој политици, Хрвата у Србији јест Тонино Пицула. Како гледате на његово деловање, поруке које шаље? Па, уосталом, и деловање других европарламентараца – неки су били на протестима управо везано уз пад надстрешнице у Новом Саду, а господин Вучић често не бира речи када говори о њима.

"Не бира ни Вучић, али не бира ни Тонино Пицула. Тако да Тонино Пицула помаже Вучићу, а и Вучић политичкој каријери Тонина Пицуле, за којег сматрам да више гради своју политичку каријеру и евентуалне амбиције за артикулацију својих председничких избора у Хрватској. Немам најбоље мишљење о том човеку, а рећи ћу вам и зашто. Зато што стереотипи с којима наступа према српској политици сежу још из седамдесетих и осамдесетих година. Видите, о томе врло често говорим – непознавање историје трагично је и за једну и за другу земљу. Када ми у Србији не познајемо историју Хрватске или у Хрватској историју Србије, тешко можемо пронаћи тачке сусрета или неку заједничку будућност. То нас онда удаљава. Ја се слажем са Зораном Милановићем да смо ми најближи народ, шта год мислили једни о другима или каква год

била историја наших односа. Врло често најближи народи ратују. Погледајте Украјинце и Русе. Уосталом, нарцизам малих разлика врло је често разлог великих сукоба.

Али то не значи да не требамо регулисати наше односе и барем познавати једни друге. Тонино Пицула уверен је да је српски национализам на местима где га нема. Он следи стереотипе о такозваном Меморандуму Српске академије наука. Једном је чак рекао да сам ја наследник меморандумске политике. То је таква бесмислица да дуго нисам чуо нешто слично, мислећи притом зато што је мој отац био члан Српске академије знаности и уметности. Он ваљда мисли да свако ко је био члан Српске академије наука и уметности следи Меморандум.

А с друге стране, ево сад мој мали коментар за вас у Хрватској на тему Меморандума који је чак и у међународној јавности оцењен као некакав идеолошки аспект Милошевићеве такозване великосрпске политике. Меморандум није имао никакав утицај на српску политику. Ако је Меморандум прочитало 50 људи у Србији, можда 100 људи – нико га није познавао. Уосталом, Меморандум је недовршен документ, па ни они који су га писали нису знали како би на крају могао изгледати.

"У Србији многи људи мисле да су сви Хрвати усташе - бесмислица"

Али у Хрватској се ствара стереотип да је Добрица Ћосић био иза Меморандума, а мој је отац био добар пријатељ Добрице Ћосића, па мора да је и он био иза Меморандума. А ни Добрица Ћосић није писао Меморандум, него сасвим други људи. Тако да би барем било добро знати, када неки политичари или известитељи за Србију говоре о томе, што је Меморандум, ко га је писао и ко је шта заступао. Дакле, ти стереотипи су трагикомични, а најчешће трагични, јер нас воде у велике неспоразуме и неразумевање ко је шта намеравао и какве су биле доктрине одређене политике у Србији."

Ја бих вас вероватно веома изненадио у Хрватској када бих вам рекао какве су биле доктрине Ћосићеве политике, шта је мислио о Косову, шта је мислио о бившој Југославији, јер сам непосредни сведок свега тога. Али ти стереотипи су на крају трагикомични. Имамо ми у Србији мноштво стереотипа када је Хрватска у питању, страшних стереотипа. У Србији многи људи мисле да су сви Хрвати усташе, што је потпуна бесмислица, наравно, и ви то врло добро знате. Али шта да радимо? Трошни смо људи, нисмо баш савршени."

С обзиром на ово што сте управо рекли, јако велик број грађана Републике Србије долази у Хрватску радити и у принципу већ годинама нема никаквих значајнијих инцидената, дапаче, радо су добродошли овде као добри радници, поготово у сектору туризма, има их јако пуно по обали. Је ли то можда нека нада, нешто што може дати веру у то да се однос између Хрватске и Србије може заиста градити на боље?

"Када сам започео процес помирења са Санадером и наш заједнички договор, а онда је он дао оставку, моја је реченица била: без умрежавања компанија, без сарадње, без размене радника и инвестиција, нема помирења. Он се потпуно сложио и направили смо одређени план. Нажалост, нисмо га успели реализовати до краја, али била је то изванредна идеја и он је направио неколико првих фантастичних корака. Његова судбина на крају није била добра.

Али задовољан сам, ево сада сам овде и видим да су многи радници из Црне Горе овде веома срећни у овом хотелу. То ми је веома драго. Долазим из Црне Горе где је јуче обележена 20. годишњица успоставе независности Црне Горе, у процесу у којем сам учествовао барем признањем те независности и смиривањем ситуације.

Велика је ствар када радници из Србије долазе овде, али ми чак кажу туристички радници да је премија када дођу радници из Србије, да је то као висококвалитетан радник. Ја сам одмах радостан због тога, али волио бих такође да буде и када Хрвати долазе у Србију радити, а биће тога у будућности, само треба размењивати искуства.

Моја сугестија мојим хрватским пријатељима јесте да не рачунају превише на туризам као основну привредну грану јер је она врло рањива. Можда нас чека ново кризно време, услуге ће прве бити погођене и врло је важно да пронађемо економске гране, високотехнолошке гране, у којима ћемо и једни и други развијати наше економије, што је много сигурније него туризам."

(Н1)